

slim blésearre en moast de PC-dei fan de tribune ôf folgje. It seizoen 2008 wie foar Van der Graaf en Groenendijk noch net dien, want mei Olijnsma waarden noch twa krânsen behelle, yn Bitgum en Penjum.

Simon Minnesma hie in wat wikselfallich seizoen. Fan syn partoermaten Hylke Bruinsma en Marten Feenstra moast benammen de lêstnamde foar de resultaten soargje. Yn Doanjum, Harns, de 'PC-generale' te Arum en Kimswert struts dit partoer mei de winst. Ut-blinker Feenstra naam alle kearen de keningspriis mei nei hûs. It partoer fan Klaas Berkepas, Jan Willem van Beem en Daniël Iseger kaam net fierder as in earste priis yn Huzum. Dat sil de teloarstelling fan fjouwer behelle preemjes (Sint Anne, Boalsert, Minnertsgea en Seisbierrum) kwealik kompensearre hawwe. Berkepas hie grif mear fan dit (lêste) seizoen ferwachte. Dochsgie it him op 'e útnoegingspartijen noch aardich ôf. Nei earste prizen te Snits en Boalsert kaam der noch in aardige útsetter: it beheljen fan de keningspriis op de prestisjeuze Aldehou-partij te Ljouwert, in stylfol ôfskie fan 'e man út Hoarnstersweach.

It trio Johan van der Meulen, Herman Sprik en Taeke Triemstra stie by de analisten oan it begjin fan it seizoen it heechst oanskreaun. De ferwachtings koene de keatsers net ynlosse. It bleau by trije earste prizen: yn Berltsum (mei Renze Pieter Hiemstra yn stee fan Sprik), Ljouwert en Wytmarsum. Der wiene fjouwer

twadde plakken, dêr't dy te Sint Jabik en Marsum ferlern giene tsjin harren grutte rivalen Van der Meer c.s. en dat sil de keatsers min noaske hawwe.

Gert-Anne van der Bos, Tjitte Bonnema en Folkert van der Wei behellen twa earste prizen, nammentlik te Frjentsjer (keatsferiening Jan Bogtstra) en de 'Masters' op It Hearrenfean. Dat partoer ferlear de finale op de PC. Dat wie it sneust foar Tjitte Bonnema. Dy hie yn syn lêste seizoen benammen dizze klassiker op syn ferlanglistke stean, om't er dy noch nea wûn hie.

Gearfetting

De seis selektearre haadklassepartoeren ferdielden de krânsen op de frije-formaasje partijen. Fan 'e nije lichter keatsers foelen twa opslaggers op, nammentlik Gert-Anne van der Bos en Martijn Olijnsma. Hja makken troch har wize fan opslaan de nedige yndruk op de kommentatoaren. Faaks kin in nije generaasje fan opslaggers it spulbyld wat bystelle. As wy de statistiken besjogge, dan rint de efterstân dy't de opslaggers neffens de perkspilers hiene, in bytsje werom. In oare trend is dat it tal boppeslaggen ôfnimt. De nije lichter opslaggers makket ek mear gebrûk fan de mooglikheden fan de nij ynfierde opslachline. Olijnsma en Van der Bos stiene net altiten rjocht foar it perk as hja de oanrin namen. Earsteklasser Wilco Rinia gie dêryn it fierst. As syn partoer in lytse keatsferdigene, dan naam er syn oanrin fan de sydkwea-

line ôf. By einbeslút in trend dêr't net eltsenien bliid mei wêze sil, nammentlik it spyljen op direkte winst. De sitballen en bûtenslaggen nimme in wichtich part fan 'e partijen yn: mear as 34 persint fan 'e opsleine ballen komt it perk net út.

Gosse Blom

Koninklike medaille bij het eeuwfeest van de PC (1953)

'Bij schrijven van 31 maart j.l., kabinet no. 388, bracht ik aan u over een door de zgn. Permanente Commissie (PC) te Franeker tot Hare Majesteit de Koningin gericht verzoek tot het bijwonen van de kaatswedstrijd, welke genoemde Commissie op 29 juli a.s. organiseert t.g.v. haar 100-jarig bestaan. En verleende bemiddeling bij het doorgeven van een soortgelijk verzoek aan Z.K.H. de prins.'

Uitnodiging aan Koningin en prins

Bovenstaand citaat is het begin van een brief die de Commissaris van de Koningin in Friesland op 26 juni 1953 schreef aan de privé-secretaris van de Koningin. De brief maakt deel uit van een correspondentie tussen de PC, de Commissaris van de Koningin en het Koninklijk Huis. Doel van deze briefwisseling was om Koningin Juliana en prins Bernhard uit te nodigen voor het eeuwfeest van de PC in 1953. Om de uitnodiging kracht bij te zetten, werden zoveel mogelijk argumenten genoemd die de relatie tussen Koninkshuis en PC konden versterken. Zo werd er verwezen naar het koninklijke predikaat dat in 1947 aan de kaatsbond was verleend, naar de zilveren koningsbal die sinds 1883 als wisselprijs rouleerde en naar de verwantschap met kaatspartijen die gesteund werden door andere adellijke families (Freulepartij, Rengersdag en Van Eysingapartij). Ook werd er gerefereerd aan het onverwachte bezoek van prins Bernhard aan de PC van 1947.

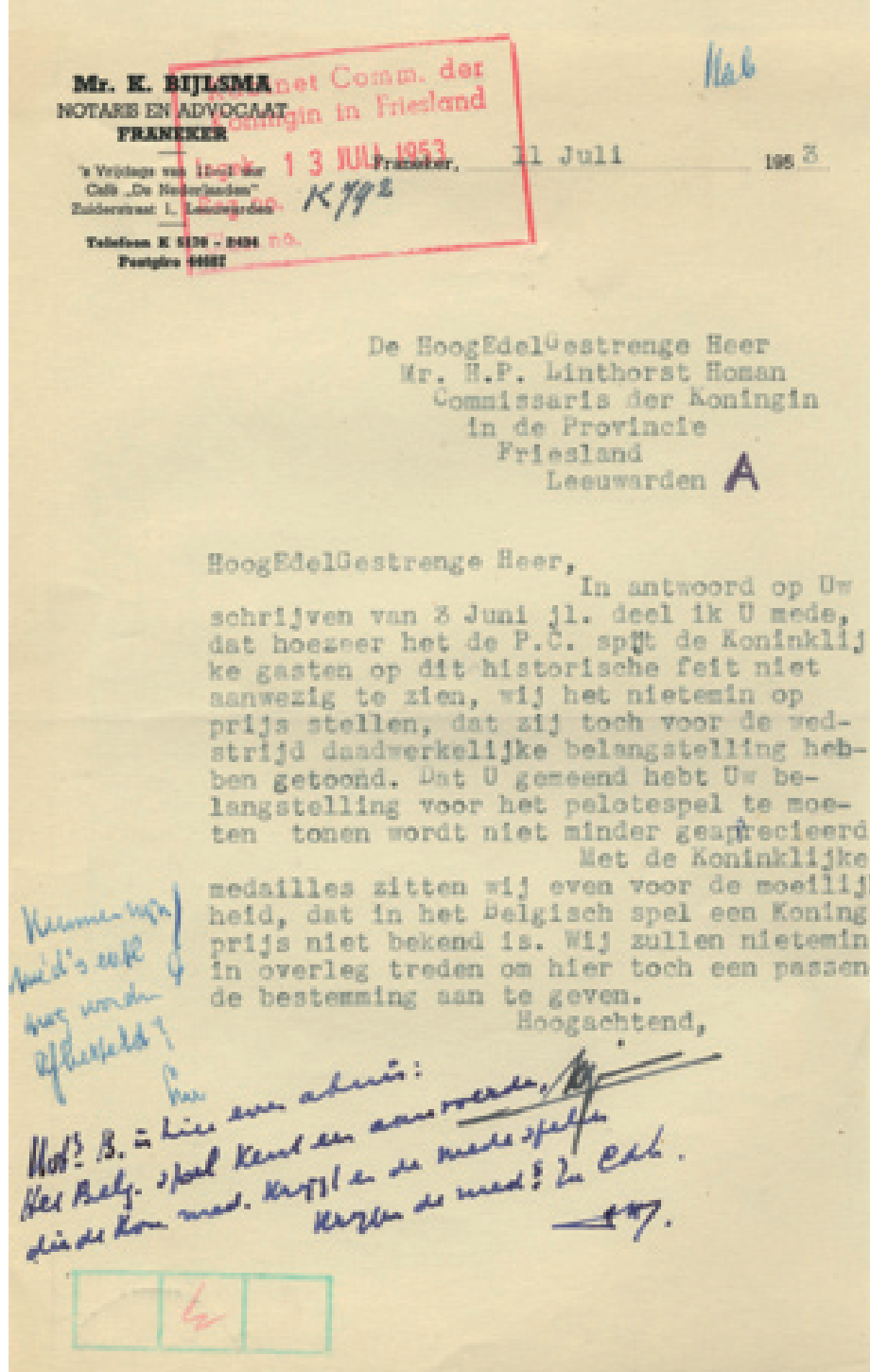
PC van 30 juli 1947. Met de Bogtribune op de achtergrond, vlnr: mr. Henri Linthorst Homan, Kommissaris van de Koningin in Fryslân, mr. Klaas Bijlsma, PC-voorzitter, prins Bernhard, Jan Rodenhuis, Hiele de Haan, Pieter de Haan, de tweedeprijswinnaars die dag, en scheidsrechter Klaas Wierda. Foto Hein Faber

De uitnodigingsbrief bevatte een tweetal aardige details. De commissaris stelde voor om de reis 'desgewenst per vliegtuig naar de vliegbasis in Leeuwarden te maken van waaruit Franeker per auto in 20 minuten te bereiken is.' De brief eindigde met de opmerking dat er voor mr. K. Bijlsma, de wakkere voorzitter van de PC 'het Ridderkruis in de Orde van Oranje-Nassau' was aangevraagd en dat 'de kans niet uitgesloten is dat decoratie plaats vindt tegen de dag, waarop de jubileumwedstrijd wordt gehouden.'

Helaas hadden alle lovende woorden van commissaris, mr. H.P. Linthorst Homan, geen succes. Op 17 april 1953 reageerde de privé-secretaris van prins Bernhard met een kort en zakelijk briefje waarin werd meegedeeld 'dat Zijne Koninklijke Hoogheid tot zijn leedwezen niet in de gelegenheid is op 29 juli a.s. aanwezig te zijn bij de door de 'Permanente Commissie' te organiseren kaatswedstrijd.'

Dan maar medailles...

In de brief van 26 juni 1953 reageerde de commissaris op de afzegging van prins Bernhard met de constatering: 'hoewel ik daaromtrent geen bericht ontving, mag ik waarschijnlijk aannemen dat hetzelfde geldt voor H.M. de Koningin?' Een formele bevestiging van deze constatering zou pas op 3 juli van dat jaar het provinciehuis bereiken. Maar de commissaris wachtte dat antwoord niet af. Om nog een vleugje koninklijke glans aan het eeuwfeest van de PC te geven, gooide hij het over een andere boeg.

Brief van PC-voorzitter Bijlsma aan de Commissaris van de Koningin mr. H.P. Linthorst Homan met daarop aantekeningen over de bestemming van de koningsmedaille.

Voor de aanvang van de pelotewedstrijd tussen Belgen en Friezen werden beide ploegen ontvangen op het stadhuis van Franeker. Op de voorste rij van het bordes (vlnr.): Mr. Klaas Bijlsma, burgemeester Jan Dijkstra en scheidsrechter Louw Seerden. Foto. Leeuwarder Courant.

Wellicht was hem door het PC- bestuur ingefluisterd dat er door het Koningshuis bij eerdere gelegenheden ereprijzen beschikbaar waren gesteld (zie kader). Vandaar dat hij met een knipoog naar het programma

van het 60-jarig bestaan in 1913, toen er ook een treffen in het jeu de pelote tussen Friezen en Belgen op het programma stond, vroeg of 'Hare Majesteit de Koningin bereid zou zijn voor het winnende partuur

in deze internationale wedstrijd medailles beschikbaar te stellen. Een zodanige blijk van Koninklijke belangstelling zou door de Permanente Commissie, zomede door mijzelf, op hoge prijs worden gesteld.' Maar tegelijkertijd wist de commissaris zijn plek en schreef bescheiden dat hij zich kon 'indenken dat de beschikbaarstelling van 5 medailles bezwaar ontmoet en mocht dit zo zijn, dan zou het ook mogelijk zijn, dat Hare Majesteit alleen voor de 'Koning' van het winnende partuur één medaille beschikbaar stelt.' De commissaris was dan zelf 'gaarne bereid om vier kleinere medailles uit te loven voor de andere spelers van het winnende team.'

De bescheidenheid werd beloond: uiteindelijk stelde 'Hare Majesteit één grote zilveren medaille voor de 'Koning' van het winnende partuur beschikbaar'. Het Koningshuis was met deze schenking het toonbeeld van Hollandse zuinigheid. Dat blijkt te meer uit de toevoeging dat 'voor het graveren van de naam van de prijswinnaar op de keerzijde van de medaille men zich kan wenden tot de Rijksmunt te Utrecht. De kosten daarvan zullen echter geheel voor eigen rekening komen.'

Nog op dezelfde dag, 3 juli 1953, schreef de commissaris een brief hierover naar mr. K. Bijlsma, de voorzitter van de PC, waarin hij meldde dat hij de medaille van de Koningin als ook de overige vier medailles 'in handen zal stellen van de heer W. Riemersma te Leeuwarden.'

Daarmee was de zaak nog niet afgedaan, want op 13 juli daaraanvolgend schreef mr. Bijlsma aan de commissaris dat het PC-bestuur aangaande 'de Koninklijke medaille met de moeilijkheid zit, dat in het Belgische spel een Koningsprijs niet bekend is.' Maar handig en pragmatisch als mr. Bijlsma was, voegde hij daaraan toe: 'Wij zullen niettemin in overleg treden om hier toch een passende bestemming aan te geven.' Aan deze brief zijn later in twee verschillende handschriften opmerkingen toegevoegd. Een eerste krabbel stelt de vraag of de medailles 'nog kunnen worden afbesteld', maar de tweede toevoeging gaf de oplossing: 'Het Belgische spel kent een aanvoerder die de Koninklijke medaille krijgt', de medespelers kregen de overige medailles. Daarmee werd een streep getrokken onder de correspondentie en kon er worden gekaatst.

De internationale van 1953

Het internationale treffen tussen Friezen en Belgen vond plaats op donderdag 30 juli, de dag na het eeuwfeest van de PC. Het Friese vijftal bestond uit Hotze Schuil, Janus Paassen, Frans Helfrich, Theun de Bruin en Jan Rodenhuis. De wedstrijd verliep spectaculair. Na een 1-3 achterstand kwam het Friese vijftal met 7-4 voor, maar de Belgen kwamen terug tot 7-7. De wedstrijd werd uiteindelijk beslist met 'alles aan de hang'. Op die stand kon het Friese team de kaats niet passeren. Het Belgische team bestond uit Xavier de Boeck, Maurice van den Houwe, Jozef van de Perre, Raymond Boulonne en Carlos Crucq. Wie van hen

Het Koningshuis en de PC

Het was in 1953 niet de eerste en ook niet de laatste keer dat de PC een verzoek indiende bij het Koninklijk Huis. De eerste keer was in 1878, toen Jan Bogtstra een brief schreef aan Koning Willem III met de vraag 'of het Z.M. niet [zou] kunnen behagen, aan den Commissie der Kaatspartij te Franeker bij gelegenheid van het 25 jarig Jubile een stoffelijk blijk van Z.M. welbehagen te willen schenken.' Op dit verzoek is geen antwoord gekomen. Meer succes had de commissie in 1895 toen Koningin-Regentes Emma 'Twee groote Zilveren Medailles' beschikbaar stelde voor de koning van de PC. Bij het 60-jarig bestaan in 1913 schonk koningin Wilhelmina een zilveren medaille voor de koning van de PC. Daarna werden er nog ereprijzen geschonken in 1923, 1928, 1933, 1938 en 1948. Prins Bernhard was in 1947 het eerste lid van het

aanvoerder was, en dus de zilveren koningsmedaille kreeg, is niet bekend. Wellicht duikt deze nog eens ergens op bij onze zuiderburen.

Theo Kuipers

Koninklijk Huis dat de PC daadwerkelijk met een bezoek vereerde. Beatrix bezocht met haar echtgenoot en drie zonen de PC van 1973. Zij hing persoonlijk de koningsbal om de hals van Sjouke de Boer. In 1998 stelde koningin Beatrix een drietal bronzen medailles beschikbaar voor de winnaars.

Hoewel het PC-bestuur erg zijn best deed om in 2003 bij het 150-jarig bestaan een lid van het Koninklijk Huis uit te nodigen, bleek dit moeilijk te realiseren. Dit werd meer dan goed gemaakt met de toekenning van de koninklijke status aan de PC. Sinds 2003 voert de PC dan ook formeel de naam 'Koninklijke PC'. Op Koninginnedag 2008 bracht de koninklijke familie een bezoek aan Franeker. Op het Sjúkelân trokken onder andere prinses Maxima en Willem Alexander een kaatshandschoen aan, om de hen toegeworpen kaatsbal te retourneren.

Verantwoording

Dit artikel is gebaseerd op stukken uit het Archief van de Commissaris van de Koningin in Friesland, inventaris nummer 1074, de *Leeuwarder Courant* van 30 juli 1953 en *De vijfde woansdei, 150 jier PC* (met name hoofdstuk 17).

Willem Hiemstra

Willem Hiemstra heeft op maandag 21 april 2008 afscheid genomen van het bestuur van de Vereniging van Vrienden van het Kaatsmuseum en Documentatiecentrum van de Koninklijke Nederlandse Kaatsbond. Na ruim zestien jaar kwam er een eind aan zijn bestuursfunctie. Hij werd tijdens de jaarvergadering van 'De Vrienden' toegesproken door de voorzitter van de KNKB, de heer Th.R Piersma. Uit dank voor alles wat hij voor de kaatsport heeft betekend, kreeg hij het bondsinsigne opgespeld.

Al meteen vanaf het eerste uur, in 1992, heeft Willem Hiemstra zich ingezet voor het Kaatsmuseum. Samen met voorzitter Marten Gerlofsma en penningmeester Tjits Hoitsma vormde hij het eerste bestuur, waarvan hij secretaris werd. Over zijn secretariaat kan alleen maar met lof gesproken worden. Willem was uiterst correct, duidelijk en precies. Kenmerkend was ook de snelheid waarmee hij na een vergadering het verslag toestuurde. Ook als Willem door een van de andere bestuursleden opgebeld werd, kon die er zeker van zijn dat een en ander werd genoteerd en afgehandeld. Maar bovenal was (en is) Willem een beminlijk mens. Het was prettig om met hem samen te werken. Het bestuur van 'De Vrienden' vergadert gemiddeld vijf keer per jaar en was altijd welkom bij Sjoerdje en Willem in Sint Annaparochie. Ook gastvrouw Sjoerdje willen wij daarvoor hartelijk dankzeggen.

In de jaren zestig en zeventig had Willem Hiemstra al

Willem Hiemstra krijgt bij zijn afscheid het bondsinsigne opgespeld door KNKB-voorzitter Theunis Piersma. Foto: Theo Kuipers.

bekendheid verworven in nagenoeg alle kaatsdorpen van Friesland. Hij was een tijd hoofdklasser (achterinse), maar behaalde de meeste successen in wat tegenwoordig de eersteklas genoemd wordt. Willem was een uiterst degelijke kaatser, die voor de afdeling Sint Annaparochie veel prijzen heeft gewonnen. Dat geldt zeker ook voor het hoogste niveau binnen de afdelingswedstrijden. In 1968 won hij, samen met Gerard van der Meer en Flip Soolsma, de derde prijs op de Bond. Een jaar later behaalde hij, met dezelfde maten, de overwinning op de Bondspartij. Dit huzaarenstukje herhaalde hij in 1970, nu met Flip Soolsma en Huite Spijckstra. Het lukte Sint Anna Parochie in 1975 nogmaals de derde prijs in de wacht te slepen.

Willem Hiemstra, die inmiddels 34 jaar was, speelde toen met de 'jonkies' Piet van Kooten en Gerard Tanja.

Willem Hiemstra won eenmaal een vierde prijs op de PC. Dat was in 1964 met Oebele Anema en Germ Gjaltema. De kaatsliefhebbers zullen zich Willem Hiemstra blijven herinneren als een van laatste kaatsers die zonder kaatshandschoen speelde. Willem was echter niet alleen kaatser, hij was (is) een all-round sporter. Hij wandelde en fietste de Elfstedentocht en doet noch altijd aan lange-afstandslopen. In zijn jonge jaren voetbalde hij voor Sint Anne. Daarna was hij ook bestuurlijk actief in de voetballerij. Voor de PC bracht hij het archief op orde.

Na zijn afscheid heeft Willem toegezegd reclame te blijven maken voor de vereniging. En binnen een maand had de ledenadministratie er weer een lid bij, aangemeld door Willem Hiemstra! Het bestuur denkt met veel warmte terug aan de periode dat het met hem mocht samenwerken. Willem, ook uit naam van al onze leden, dank voor alles wat je voor 'De Freonen' hebt betekend.

Jan Metselaar

Secretaris van de Vereniging van Vrienden van het Kaatsmuseum en Documentatiecentrum van de KNKB.